

Lagutskottets betänkande

1982/83: 34

om anslag till bokföringsnämnden (prop. 1982/83:100 bil. 4, G 7)

Ärendet

I betänkandet behandlas proposition 1982/83:100 bilaga 4 (justitiedepartementet) punkt G 7 (s. 116), vari regeringen föreslår riksdagen att till Bokföringsnämnden för budgetåret 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 1 342 000 kr.

Vidare behandlas motion 1982/83:1768 av Bengt Silfverstrand m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till en sådan ändring av bokföringslagen att förfallna men inte betalda skulder framgår av företagets offentliga redovisning.

Remissyttrande över motionen har inhämtats från kommerskollegium varjämte företrädare för bokföringsnämnden inför utskottet framfört synpunkter på motionsförslaget.

Utskottet

I propositionen föreslås att till bokföringsnämnden för budgetåret 1983/84 anvisas ett förslagsanslag av 1 342 000 kr. Förslaget föranleder ingen erinran från utskottets sida och utskottet tillstyrker bifall till propositionen i aktuell del.

I motion 1982/83:1768 begärs en ändring av bokföringslagen så att förfallna men inte betalda skulder framgår av företags offentliga redovisning.

Enligt bokföringslagen (1976:125) föreligger bokföringsplikt för i princip alla näringsidkare. Aktiebolag, handelsbolag och ekonomiska föreningar är bokföringspliktiga även om de inte utövar näringsverksamhet. Bokföringsplikten innefattar bl. a. skyldighet att upprätta årsbokslut. Denna skyldighet gäller emellertid inte enskild näringsidkare vars årliga bruttoomsättningssumma understiger 20 basbelopp.

Årsbokslut skall bestå av resultaträkning och balansräkning. Balansräkningen skall i sammandrag redovisa rörelsens tillgångar och skulder med bl. a. eget kapital. I lagen (19 §) finns närmare bestämmelser hur tillgångarna och skulderna skall redovisas. Beträffande skulderna gäller bl. a. att kortfristiga och långfristiga skulder skall redovisas var för sig. Något stadgande om att förfallna men inte betalda skulder skall anges särskilt finns inte i lagen. Däremot innehåller 20 § en föreskrift om att i balansräkningen skall, anpassat efter rörelsens förhållanden, lämnas uppgifter och upplysningar om förhållande av väsentlig betydelse för att bedöma rörelsens resultat och ställning.

Enskilda personer som äger eller brukar jordbruksfastighet omfattas inte av bokföringslagen utan för dem gäller jordbruksbokföringslagen (1979:141). Också enligt denna lag föreligger skyldighet att upprätta årsbokslut. Bestämmelserna härom har utformats efter mönster av bokföringslagen.

Bokföringslagen reglerar företagens interna redovisning. Bestämmelser om den offentliga redovisningen finns i aktiebolagslagen (1975:1385), lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar samt lagen (1980:1103) om årsredovisning m. m. i vissa företag. Av lagarna följer att aktiebolag, ekonomiska föreningar, handelsbolag samt vissa andra juridiska personer och enskilda näringsidkare som är skyldiga att upprätta årsbokslut enligt bokföringslagen skall upprätta årsredovisning. Årsredovisningen skall bestå av resultaträkning och balansräkning samt när det gäller aktiebolag, ekonomiska föreningar och vissa större andra företag också förvaltningsberättelse. Årsredovisningen skall upprättas med iakttagande av bokföringslagens bestämmelser om årsbokslut. Beträffande förvaltningsberättelsen gäller att den skall innehålla upplysningar dels om förhållanden som är viktiga för bedömningen av företagets verksamhetsresultat och ställning och som inte framgår av resultaträkningen, dels om inträffade händelser av väsentlig betydelse för företaget.

I motionen framhålls att det är en allvarlig brist att redovisningen inte behöver ge upplysning om att företag har förfallna, ännu ej betalda skulder. Motionärerna påpekar att t. ex. obeståndssituationer i många fall kan föreligga genom att ett företag samlat på sig stora skulder som förfallit men inte betalats, utan att borgenärerna kan utläsa detta förhållande ur den offentliga redovisningen. Inte sällan resterar företag med stora belopp för arbetsgivaravgifter, skatter o. d. utan att detta framgår av bokföringen.

Enligt motionärernas mening skulle en särredovisning av förfallna men icke betalda skulder kraftigt förstärka värdet av ett företags offentliga redovisning som prognosinstrument för företagets överlevnad. Det borde med en sådan regel bl. a. vara möjligt att bryta utvecklingen mot ett allt större inslag av planerade förhållningar av vissa skuldregleringar, t. ex. av skatteskulder. Blotta vetskapen om att förfallna skulder en gång måste redovisas offentligt skulle enligt motionärerna sannolikt avhålla många från ett sådant missbruk. Motionärerna är medvetna om att avgränsningsproblem kan uppstå och vill understryka att de tidsgränser som blir aktuella inte får sättas för snävt. Det bör ankomma på bokföringsnämnden att utforma närmare detaljbestämmelser.

Kommerskollegium har i remissyttrande över motionen framhållit att det skulle vara av stort värde för lån- och kreditgivare om förfallna men ej betalda skulder öppet redovisades. Kollegiet har samtidigt påpekat att vissa invändningar kan riktas mot motionärernas förslag. Enligt kollegiet uppkommer sålunda obestånds- och likvidationspliktssituationer inte sällan så hastigt att en öppen redovisning av stora förfallna skulder inte hinner ske. En

företagsledning har vidare möjlighet att i en krissituation skjuta avgivandet av årsredovisningen på framtiden. Kollegiet framhåller också att man kan hävda att redovisningen inte bör tyngas av ytterligare uppgifter och att svårigheter kan uppstå när det gäller att bestämma den tidpunkt då en skuld skall anses förfallen. Enligt kommerskollegium väger emellertid invändningarna lätt i förhållande till fördelarna med förslaget. Vidare framhålls att den föreslagna ändringen kanske får störst betydelse genom den preventiva effekten. I sammanhanget påpekar kollegiet att motionärernas förslag är ett exempel på olika åtgärder i kampen mot den ekonomiska brottsligheten som förtjänar att övervägas.

Sammanfattningsvis tillstyrker kommerskollegium att möjligheterna att införa den föreslagna upplysningsplikten blir föremål för närmare överväganden.

Också de företrädare för bokföringsnämnden som hörts inför utskottet i ärendet har intagit en positiv attityd till syftet med motionärernas förslag. Flertalet av dessa företrädare har emellertid framfört samma invändningar mot förslaget som kommerskollegium och förordat att man inte nu genomför någon lagändring. De har också pekat på att bokföringsnämnden nyligen givit ut en anvisning beträffande innehållet i främst aktiebolagens förvaltningsberättelser och att anvisningen i viss utsträckning tillgodoser syftet med motionen.

I den nämnda anvisningen (KFS 1983:3, BFN 19) tas upp olika frågor om vad förvaltningsberättelsen skall innehålla. I anvisningen anges bl. a. att risk för likvidation eller obestånd utgör en omständighet som i förekommande fall bör omnämnas i verksamhetsberättelsen. Härvid framhålls följande.

Ett viktigt syfte med årsredovisningen är att utomstående intressenter skall ha möjlighet att bedöma risken för likvidation eller obestånd.

Enligt 13 kap. 2 § ABL ansvarar styrelsen för att en särskild balansräkning – kontrollbalansräkning – upprättas när man befarar att aktiekapitalet delvis gått förlorat. Om så skulle vara fallet är detta ett viktigt förhållande som bör belysas i förvaltningsberättelsen. Har styrelsen inte hänskjutit frågan om bolaget skall träda i likvidation till bolagsstämman, bör det framgå av förvaltningsberättelsen vilka åtgärder som vidtagits för att undvika likvidation.

Risken för obestånd uppkommer när den försämrade likviditeten inte medger att bolaget betalar sina skulder. Sådana omständigheter kan uppstå genom stora förluster över ett eller flera år eller ansträngd likviditet genom att förfallna men ej betalda skulder uppgår till ett i förhållande till bolagets likviditet väsentligt belopp. Storleken på förfallna skulder bör i sådana fall anges separat.

Utskottet vill för sin del framhålla att det är angeläget att ett företags offentliga och interna redovisning ger en så riktig bild som möjligt av företagets ställning. Att årsredovisningen är öppen och informativ är givetvis särskilt viktigt med hänsyn till samhällets, de anställdas och borgenärernas intressen. Också för företaget självt är det emellertid av intresse att den

ekonomiska situationen blir tillfredsställande belyst genom årsredovisningen.

I likhet med motionärerna anser utskottet att det får anses vara en brist i gällande lagstiftning att ett företags förfallna men inte betalda skulder inte måste redovisas särskilt. Det förhållandet att företaget har betydande skulder som företaget inte infriat på förfalldagen har otvivelaktigt stor betydelse för borgenärer och andra som träffar avtal med företaget. Utskottet vill också peka på att under senare år det blivit allt vanligare att företag inte fullgör sina skyldigheter mot det allmänna på skatte- och avgiftsområdet och att det är angeläget att denna utveckling motarbetas. En öppen redovisning av utestående förfallna skatte- och avgiftsskulder kan som kommerskollegium påpekat bidra till en lösning av detta problem. I sammanhanget bör också framhållas att det i många fall kan vara svårt för ägarna till ett företag att överblicka företagets ställning om i redovisningen någon skillnad inte görs mellan förfallna och ännu inte förfallna skulder.

Med hänsyn till det anförda ser utskottet med tillfredsställelse att bokföringsnämnden gett ut en anvisning om att förvaltningsberättelsen skall innehålla upplysningar om risken för likvidation eller obestånd och att i vissa fall förfallna men ej betalda skulder skall redovisas. Enligt utskottets mening krävs emellertid mera långtgående åtgärder. En upplysning i årsredovisningen om risken för likvidation eller obestånd kommer nämligen i många fall för sent för att borgenärer m. fl. skall kunna ha någon nytta av den. Utskottet vill också peka på att en generell regel om öppen redovisning av förfallna men inte betalda skulder kan antas ha större preventiv effekt och på detta vis vara ägnad att förmå företagen att betala förfallna skulder och avgifter i tid. Starka skäl talar således för motionärernas förslag. Som framhållits från både kommerskollegium och bokföringsnämnden är emellertid förslaget inte invändningsfritt. Bl. a. kan det ge upphov till vissa gränsdragningsproblem. Enligt utskottets mening innebär emellertid den av motionärerna föreslagna ordningen sådana fördelar att invändningarna får vika. Det förhållandet att gränsdragningsproblem kan uppstå bör enligt utskottets mening inte tillmätas någon avgörande betydelse.

På grund av det anförda förordar utskottet att bokföringslagens regler om årsbokslut ändras så att förfallna men inte betalda skulder skall redovisas särskilt. Det bör ankomma på regeringen att närmare överväga hur bestämmelsen skall utformas och huruvida en motsvarande regel bör införas i jordbruksbokföringslagen. I sammanhanget vill utskottet understryka vikten av att frågan om när en skuld skall anses förfallen i redovisningssammanhang och andra gränsdragningsproblem får en tillfredsställande lösning.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen till *Bokföringsnämnden* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 1 342 000 kr..

2. att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1768 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om redovisning av företags förfallna men inte betalda skulder.

Stockholm den 12 april 1983

På lagutskottets vägnar

PER-OLOF STRINDBERG

Närvarande: Per-Olof Strindberg (m), Lennart Andersson (s), Martin Olsson (c), Elvy Nilsson (s), Mona Saint Cyr (m), Marianne Karlsson (c), Owe Andréasson (s), Stig Gustafsson (s)*, Sigvard Persson (c), Per Israelsson (vpk), Bengt Silfverstrand (s), Margit Gennser (m), Inga-Britt Johansson (s), Sten Andersson i Malmö (m) och Ulla-Britt Carlsson (s)*.

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservation (mom. 2)

Per-Olof Strindberg (m), Martin Olsson (c), Mona Saint Cyr (m), Marianne Karlsson (c), Sigvard Persson (c), Margit Gennser (m) och Sten Andersson i Malmö (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "I likhet" och slutar med "tillfredsställande lösning" bort ha följande lydelse:

Som motionärerna framhåller skulle det otvivelaktigt vara till fördel för ett företags borgenärer om en öppen redovisning kom till stånd när det gäller omständigheter som är av betydelse vid bedömningen av företagets kreditvärdighet. Utskottet har därför förståelse för syftet med motionen. Mot motionärernas förslag har emellertid framförts starka invändningar främst från bokföringsnämndens företrädare. Det har sålunda gjorts gällande att det i många fall är svårt att bedöma om en skuld skall anses vara förfallen eller ej. Vidare har pekats på risken för att den föreslagna regeln kringgås t. ex. genom att ett företag med förfallna skulder väljer att tillfälligt ta upp lån för betalning av skulderna så att de inte på bokslutsdagen behöver redovisas. Det har också framhållits att man inte bör tynga redovisningen med nya uppgifter och att motionärernas förslag inte i praktiken kommer att få någon effekt när det gäller den ekonomiska brottsligheten.

Enligt utskottets mening måste invändningarna anses utgöra tungt vägande skäl mot ett införande av en sådan regel som förespråkas av motionärerna. Utskottet vill också framhålla att den föreslagna regeln inte löser de problem som obeståndssituationen utgör i redovisningssammanhang. Härtill kommer att den nya anvisning som bokföringsnämnden

utfärdad om förvaltningsberättelsen i viss utsträckning tillgodoser syftet med motionen och att erfarenheterna från anvisningens tillämpning bör avvaktas innan man överväger ytterligare åtgärder på området.

På grund av det anförda anser utskottet att motionen bör avslås.

dels att utskottets hemställan under mom. 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen avslår motion 1982/83:1768.